

Катерина (стисло)

Тарас Шевченко

Кохайтесь, чорнобриві,
Та не з москалями,
Бо москалі — чужі люди,
Роблять лихо з вами.
Москаль любить, жартуючи,
Жартуючи кине;
Піде в свою Московщину,
А дівчина гине...

Катерина закохується в москаля й виходить до нього ввечері в садочок, не слухаючи батьків. Так вона свою долю "занапастила", ночуючи з москалем, аж поки селом не пішли поговори.

Прийшла недобра звістка, що москалі мають вирушати в похід. Коханий обіцяє Катерині, що повернеться. Закохана дівчина не звертає уваги на людські пересуди, адже москаль з нею одружиться. Вона чує під серцем нове життя, тому виходить з дому лише вночі, ходить садом, згадує свого коханого. Дівчина сумує, але не втрачає надії.

Через деякий час Катерина народжує дитину. Вона все ще виглядає свого коханого. Люди ж у селі сміються з неї, глузують.

II

Батьки Катерини скривджені тим соромом, якого завдала їм донька. Адже народити дитину без чоловіка — великий гріх, тим більше на селі.

Мати і батько вирішують позбутися одвічного сорому, вигнавши непутящу дочку з дому. Вони кажуть, щоб Катерина йшла у Московщину, шукала свого чоловіка, свекруху.

Сказавши дочці останнє слово, мати непритомна впала на підлогу, а батько навіть не став слухати, коли дочка почала його молити.

Ледве жива, Катерина пішла у садок, набрала землі, щоб почепити на хрест. Тепер вона ніколи не повернеться додому, так і помре на чужій землі, а син буде страждати через неї, спокутувати її гріх.

Село ще багато говорило про Катерину, але її батьки вже цього не чули.

III

Приходить ніч. Катерина йде вперед, шукає свого москалика. Питає вона у чумаків шляху на Московщину, просить милостиню та йде собі далі.

Жінці доводиться пережити багато страждань. Уже й зима почалася, свище завірюха, а вона погано вдягнена.

Раптом Катерина бачить, що їдуть москалі. Вона кидається до них, починає розпитувати, чи не бачили вони її Івана. Ті тільки сміються, бо багатьох надурив їхній брат.

Заплакала Катерина і з сумом роззирнулася навколо себе. Із стражданням звернулася до сина:

... Сину мій Іване!

Де ж ти будеш ночувати,

Як мене не стане?

З собаками, мій синочку,

Кохайся надворі!

Собаки злі — покусують,

Та не заговорять,

Не розкажуть сміючися...

Ніхто в світі не пожаліє дитину-байстрюка, чекає її страшна сирітська безправна доля.

IV

Та ось одного разу серед москалів, що їхали повз неї, Катерина раптом побачила свого Івана, що був за старшого. Кинулась вона до коханого з радістю, але той тільки відповів:

"Дура, отвяжися!

Возьмите прочь безумную!"

У безтямі Катерина просить колишнього коханого не кидати її, взяти хоча б за наймичку, пропонує показати йому сина. Та повернувшись, бачить, що москаля вже немає.

Зневірена жінка віддає дитину товаришам Івана, щоб вони передали старшому, і кидається до лісу. Не бачачи ніякого виходу зі становища, у якому опинилася, Катерина втопилася.

Чорнобрива Катерина Найшла, що шукала. Дунув вітер понад ставом і сліду не стало.

V

До Києва іде сліпий кобзар, біля якого тулиться хлопчик-поводир. Кобзар починає співати, перехожі дають йому гроші.

Раптом на шляху з'являється карета і зупиняється біля старців. Кличуть хлопчика до себе, пані дивується його красі.

А пан одвернувся, бо пізнав у хлопчику Катерину.

Карета їде далі, а старці продовжують свій шлях.

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Образ Катерини центральний у поемі. Змальовується її зовнішня краса, довірлива душа, щира вдача. Вона переживає страшний душевний злам, який призводить до загибелі дівчини. Батьки зрікаються збезчещеної дочки, коханий не приймає її, чужим людям вона не потрібна, односельці тільки обмовляють Катерину та сміються. Вона розуміє, що її дитину чекає безрадісне майбутнє, бо син все життя буде спокутувати її гріхи.

Велику роль у поемі відіграють ліричні відступи. Супроводжуючи епічну, часто драматичну розповідь, відступи виявляють оцінку автора, його особисте ставлення до зображуваних подій.

За жанром "Катерина" — ліро-епічна соціально-побутова поема з народного життя.